

УДК 784.71(438+477)=161.1

МАСИФІКАЦІЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ «HEJ, SOKOŁY!» («ГЕЙ, СОКОЛИ!»)

Баландіна Н.Ф.

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

Досліджено процес масифікації польсько-української пісні «Hej, sokoły!», імовірно написаної Томашем Падуурою в середині XIX ст. У хронологічній послідовності виділено кілька хвиль зростання популярності: під час польсько-більшовицької війни (1919–1920), на зламі XX–XXI ст. після виходу стрічки «Вогнем і мечем» – екранізації однойменного роману Г. Сенкевича (1999), на Майдані 2013–2014 рр., із виходом словацько-українського фільму «Межа» (2017). Описано видозміни, які відбувалися з піснею в різних національних аудиторіях у зіткненні з масовою культурою і масовими комунікаціями. Звернено увагу на її сприйняття сучасниками, зокрема, як на старі смисли нашаровувалися нові, залежні від різних контекстів – суспільних, просторових і часових.

Ключові слова: польсько-українська пісня «Hej, sokoły!», Томаш Падура, масова культура, масифікація, чинники масифікації.

Постановка проблеми. Пісенна культура, хоч і живе за своїми внутрішніми законами, не позбавлена зовнішніх впливів, серед яких позитивну роль відіграють масові комунікації. На позитивному ефекті масифікації варто наголосити, оскільки ознака «масовий / масова / масове» щодо виявів культури деінде отримує негативні конотації, оскільки пов'язується з невиваженістю смаку й невисокою освіченістю реципієнтів, короткотривалим життям, індустрією розваг і комерціалізацією. Із цим не завжди можна погодитися, бо окремі пісні можуть бути і високохудожніми, і глибоко національними; вони долають відстані та час і так само, як прояви елітарної культури, підживлюють своєю енергією, надихають на нові ідеї. До однієї з таких пісень належить «Hej, sokoły!».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прийнято вважати, що автором пісні є польсько-український поет і композитор Томаш (Тиміш, Тимко) Падура, хоча в засобах масової інформації її часто представляють як польську або українську народну пісню. На авторство Т. Падури вказує кілька джерел, наприклад в «Енциклопедія історії України» зазначено, що Падура Тимко (Padurra Tomasz (Tymko) (21.12.1801–20.09.1871) – поет, представник польського романтичного українофільства та шляхетського козакофільства першої половини XIX ст. Автор численних козацьких дум та пісень, написаних українською мовою за допомогою латинської абетки. Разом з поміщиком В. Ржевуським створив у Саврані своєрідну «школу лірників», вихованці якої поширювали по Україні козакофільський репертуар поета [4], чим хотіли відродити гордість за минувшину, коли козаки і шляхта спільно протистояли ворогам, і залучити до польського повстання 1830–1831 рр. проти Російської імперії українське селянство.

На творчість Т. Падури відразу відгукнулися його земляки, насамперед поляки-кресов'яки – С. Гоцинський, М. Грабовський, К. Яблонський, Т. Свецький, З. Фіш, В. Поль, Ф. Равіта-Гавронський, В. Пшиборовський, К. Вільд, Й. Жупанський, М. Дубецький та ін. Оцінка доробку поета була неоднозначною, а іноді й діаметрально про-

тилежною. Вітчизняне падурознавство бере свій початок із третього десятиліття XX ст. з появою наукових розвідок В. Гнатюка. Тимко Падура, на думку вченого, заслуговує на увагу як своїм літературним впливом, так і ідеологічною роллю, яку він відігравав в історичному та культурному процесі Правобережної України [2]. Цю своєрідну настанову В. Гнатюка згодом реалізували у своїх розвідках С. Щурат, вивчаючи зв'язки Т. Падури з декабристами [14], Р. Кирчів – роль українського фольклору у творчості поета [7], В. Єршов – внесок в українську школу польського романтизму [5]. Масштабність та неординарність постаті Т. Падури – поляка, який першим став на захист українства, почав писати українською мовою, розкрито також у статтях Р. Радішевського [11], В. Радовського [12] та ін. Аналізуючи творчість барда, дослідники зверталися до суспільно значимих пісень, насамперед «Рухавки» (чи «Пісні козацької») і «Лірника», рефлексія ж на пісню «Hej, sokoły!» в науковому дискурсі практично відсутня, за винятком окремих абзаців у контексті вивчення дотичних проблем (Див, напр.: [8; 10]). На відміну від «Рухавки» і «Лірника», тепер невідомих широкому загалу, «Hej, sokoły!» пододала час і відстань і стала однією з найулюбленіших у Польщі, її залюбки співають в Україні, як символ єдності культур виконують на польсько-українських імпрезах. Напередодні чемпіонату Європи з футболу 2012 р. навіть пролунала пропозиція, аби пісня стала футбольним гімном обох країн. Пісня сповнює патріотизмом обидва народи, але в Польщі «вона значно вища за рангом, ніж в Україні. Після гімну державного і церковного та лицарської пісні «Богородице Діво», званої вже в 13 ст. як перший Державний Гімн Польщі, пісня «Гей соколи» десь поряд» [10].

Мета статті – вивчення процесу масифікації польсько-української пісні «Hej, sokoły!» («Гей, соколи!») у хронологічній послідовності.

Виклад основного матеріалу. Твір полюбився слухачам і виконавцям вже з часу написання – середини XIX ст. Його фабула передає життєву сцену далекої минувшини: козак у великій зажурі покидає рідну Україну, прощається з коханою дівчиною і передчуває, що назавжди.

При цьому відчувається фаталізм почуттів, глибокий і сильний, хоча й не до кінця усвідомлений.

Відстежується кілька хвиль зростання популярності пісні: під час війни поляків і більшовиків (1919–1920); після виходу фільму «Вогнем і мечем» – екранізації однойменного роману Г. Сенкевича (1999); з появою на екранах словацько-українського фільму «Межа» (2017). Звучала вона й під час Революції гідності 2013–2014 рр. на київському Майдані. Сьогодні її чути у виконанні Марилі Родович, Северина Краєвського, Кшистофа Кравчука (Польща); Волинського народного хору, гурту «Пікардійська терція», Володимира Вермінського, Олега Скрипки (Україна); багатьох фольк- і поп-виконавців з України, Польщі, Білорусі, Словаччини, Чехії, США. Пісня стала багатомовною – вона перекладена українською, білоруською, словацькою, чеською і англійською мовами. Закономірно виникає питання, у чому ж причини її популярності і чи ці причини для кожного етапу існування однакові.

У пошуках відповіді необхідно розглянути пісню не як продукт творчості поета, пов'язаний із тогочасними його інтенціями та контекстами (Див. про це детальніше: [1]), а як явище динамічне, яке з часом поповнюється новими смислами та по-своєму інтерпретується слухачами та виконавцями. Масовий характер сучасного сприйняття і відтворення пісні особливо важливий. Судячи зі сплесків популярності, спостерігається здатність твору пристосовуватися до змін соціокультурного середовища і відповідним чином змінювати свої характеристики, що дозволяє віднести твір до тих пісень, які, за Ю.С. Дружкіним, є чуттєвим індикатором процесів, що відбуваються в культурі і суспільстві. Вони – як «лакмусовий папірець» з тією лише різницею, що не просто «змінює колір», а виявляє якийсь складний малюнок, шифрує вплив сил, які діють на нього ззовні [3, с. 64]. Проблема полягає в їх розшифруванні в історико-фактологічному і світоглядному аспектах.

Як уже зазначалося, на початку ХХ ст. «Ней, соколу!» стає улюбленою піснею польських патріотів – учасників польсько-радянської війни 1919–1920 рр. між Польською республікою й Українською Народною Республікою, з одного боку, і РСФРР та Українською Соціалістичною Радянською Республікою, з другого. Польща, відродившись у 1918 р. як незалежна держава, намагалася послабити більшовицьку Росію, щоб вирішити проблему посилення своїх східних кордонів. Польські політики, хоча й мали розбіжності в поглядах щодо статусу східних територій (так званих кресів – Литви, Білорусі та України) у складі нової держави, виступали за їх повернення під польський контроль. Чільне місце в реалізації своїх планів вони відводили українцям. Саме тому перед початком наступу Війська Польського на Схід було укладено з С. Петлюрою угоду про спільну боротьбу з більшовиками.

Боротьба за оновлені кордони Речі Посполитої супроводжувалася надзвичайним виявом патріотизму, народ керувався гаслом «Спочатку Польща, а потім подивимося яка». У часи патріотичного підйому, революцій, військового лихоліття пісня завжди була чинником, що об'єднував людей. На піку популярності серед відомих пісень виявилися

«Марш Домбровського», більш знаний за межами Польщі як «Jeszcze Polska nie zginęła», і романтична балада «Ней, соколу!». Якщо перша – це прямий заклик до бою за батьківщину, то друга апелює до романтичного образу України. І вплив цієї пісні на патріотичні почуття був не менш ефективний, ніж «Марш Домбровського».

Відслідковуючи шлях Війська Польського дорогою на Київ наприкінці 1919 р., пісня пройшла через Новоград-Волинський, Кам'янець-Подільський, Проскурів (нині м. Хмельницький) та Старокостянтинів, а 1920 р. – через Бердичів, Житомир, Коростень та Козятин. І хоча в анналах історії не згадується шлях через с. Махновку, де Т. Падура провів останні роки життя і де він був похований, можна припустити, що вояки, проймаючись ідеями барда, співали «Ней, соколу!» і там, оскільки цей населений пункт знаходиться саме між Бердичевом і Козятином.

Не можна не зауважити й певні метаморфози із жанровою специфікою: пісня із романтичної балади, застільної перетворюється на воєнну. Не останню роль у цій трансформації відіграє і сповнений сили заклик «Ней, соколу!». І яким би не було ставлення до польсько-українських взаємин тих часів, навряд чи можна заперечувати емоційний вплив, який справляла пісня і на поляків, і на українців, які виборювали свою незалежність, хоч і боротьба за Україну велася з дещо різних суспільно-політичних платформ.

Принагідно зазначимо, що у 2011 р. вийшов фільм польського режисера Єжи Гоффмана про польсько-радянську війну «Варшавська битва. 1920». Музику написав Кшесимір Дембські, але «Ней, соколу!», попри популярність у ті роки, не звучить. Імовірно, композитор не захотів повертатися до мелодії, оскільки ще в 1999 р. її запропоновано в якості саундтреку для іншого історичного фільму того самого режисера – «Вогнем і мечем». В основу епопеї ліг однойменний роман Генрика Сенкевича (1883–1884) про боротьбу Речі Посполитої проти війська Запорозького часів Богдана Хмельницького.

Із виходом роману Г. Сенкевича українська тема знову повертається в польську літературу. Цей період умовно називають українською школою польського неоромантизму [15, с. 22], яка продовжила українську школу польського романтизму першої половини ХІХ ст., об'єднавши Томаша Падуру і Генрика Сенкевича. Звернення останнього до польсько-українських відносин не випадкове. Юліуш Сенкевич, внук письменника, згадує: Генрик Сенкевич «завжди цікавився зв'язками з Україною, її літературою, письменством загалом. Як відомо, коли писав згадану повість, то широко використовував писемні джерела ХVІІ століття, зокрема рукописи, листи, тогочасні описи українських степів та козацького життя. Між іншими джерелами слід назвати українські літописи, зокрема Самійла Величка (згадаймо «Історію Русів» чи праці Пантелеймона Куліша)» [6]. Трилогія «Вогнем і мечем», «Потоп», «Пан Володійовський» зробила Г. Сенкевича знаменитим, а його романи пережили небачену на той час кількість видань. Як вважають критики, однією з причин такої популярності було те, що польський читач побачив у трилогії втрачену «батьківщину, материзну, вітчизну» [13].

Слід підкреслити, що образ утраченої батьківщини єднає не тільки обидві творчі особистості – Т. Падуру та Г. Сенкевича, а й їхні знакові твори – роман «Вогнем і мечем» і «Hej, sokoły!».

Відомо, що українські і польські стосунки висвітлено в романі неоднозначно. Тенденційність автора можна пояснити оцінками, які подавала польська історіографія і пов'язувала національно-визвольну боротьбу в Україні під проводом Богдана Хмельницького з чинником послаблення і поділу колись могутньої Речі Посполитої. На час написання роману письменнику було 37 років. У своїх поглядах він еволюціонував і вже в 57-літньому віці сповідував максимум гуманістичного патріотизму: «Від Вітчизни до народу», а не «Для Вітчизни проти людяності» [6].

Є. Гоффман наче продовжує ідеї «пізнього» Сенкевича-гуманіста і вчить не ненависті, а взаєморозумінню і прощенью. Мабуть, саме гуманістична ідея прислужилася в тому, що в європейському кінопрокаті фільм «Вогнем і мечем» змагався навіть із таким гігантом, як «Титанік». Ніхто не припускав, що фільм, зроблений у Східній Європі, що розповідає про два слов'янські народи, викличе такий інтерес. Чималий вплив справили образи Скшетуського, з польського боку, і Хмельницького та Богуна, з українського. На роль Богдана Хмельницького було запрошено Богдана Ступку, а Богуна – Олександра Домогарова, що вважається одним із найбільш вдало продуманих ходів режисера. Гра цих акторів настільки виявилася високомайстерною, що історичні постаті Хмельницького і Богуна, які до цього сприймалися польською публікою, м'яко кажучи, неоднозначно, зазнали переосмислення. Особливо неочікувано виявилася рефлексія на Богуна, в образі якого глядачі побачили чоловічий ідеал. Здається, що ідеалізації Богуна посприяв ще й саундтрек пісні «Hej, sokoły!» і зокрема надзвичайно виразна сцена, коли Богун, звільнившись з полону, сідає на коня і скаче в широкий український степ, буквально як у пісні: *Hej, tam gdzie z nad czarnej wody / Wsiada na konia kozak młody*. У мультимедійному просторі фільму відбувається взаємодія різних семіотичних кодів, саундтрек пісні «Hej, sokoły!» настільки самодостатній і семантично наповнений, що здається окремою сценою, яка посилює драматичний розвиток сюжету.

Позитивна реакція польських глядачів на українських героїв не випадкова; імовірно, Є. Гоффман відчував, що глядач на несвідомому рівні тяжіє до упокорення ворожих національних синдромів і загоєння нанесених травм. Режисер по-своєму інтерпретує криваві події часів Хмельниччини, що є свідченням художнього переосмислення історичних подій як процесу суб'єктивного, продовженням власної історії життя, ще з дитинства пов'язаної з Україною.

Музичний супровід сцен здійснюється з використанням 27 саундтреків, з-поміж яких «Hej, sokoły!» звучить у різній інтерпретації двічі, одна з них – у фіналі. Мелодія відносить телеглядача не стільки до часів Хмельниччини, скільки до знакового місця подій – вже не романтичної, а буремної України, яка відстоює власну історію. Внесок Генрика Сенкевича, Томаша Падури і Єжи Гоффмана у фільм можна розглядати як спосіб висвіт-

лення польсько-українських стосунків, причому це історія неофіційна і в кожного індивідуальна.

Із виходом стрічки «Вогнем і мечем» розпочався сплеск масифікації й комерціалізації пісні. Проте в історії пісні як феномену масової культури був період нівелювання комерційного складника, коли вона неодноразово лунала на київському Майдані в листопаді 2013 – лютому 2014 рр. перед багатотисячною аудиторією. Разом з іншими піснями, наприклад «Ой, у лузі червона калина», вона виявилася співзвучною романтиці Майдану. Люди під впливом пісень об'єднувалися, торжествували, розчулювалися. Дослідники, наголошуючи на значній єднальній й мотивувальній ролі музики, відзначають, що «іншим видам мистецтва потрібно більше часу для того, щоб відрефлексувати події, ніж музикантам» [9, с. 176].

Пісні не тільки стирають рубежі між різними соціальними, віковими і демографічними групами, а й країнами. «Hej, sokoły!» також розширила ареал свого звучання, завдячуючи словацько-українському кримінальному трилеру «Межа» (2017) словацького режисера Петера Беб'яка. Сусідні український і словацький народи завжди зберігали тісні історичні зв'язки – економічні, культурні, політичні, але це був перший приклад співпраці на ниві кіномистецтва. В основу фільму покладено гостросюжетну історію про оборудки контрабандистів з обох боків кордону, які відбувалися під прикриттям поліції. «Межа» стала найкасовішим словацьким фільмом за всю історію словацького кіно.

Динамізм сюжету, гостре протиставлення життєвих позицій з обох боків кордону вимагали й відповідного музичного супроводу. З ідеєю створення спеціальної пісні для фільму звернулися до керівника групи ІМТ Smile Івана Таслера, який скористався «Соколами», децю аранжувавши, причому у фільмі представлено відразу три версії аранжування. Таким чином, падурівська мелодія виявилася співзвучною смакам сценаристів і музикантів, а згодом кіноглядачів і слухачів.

Назву пісні залишили оригінальною, але слова замінено. Автор тексту Владьо Пухал осучаснив зміст, максимально пов'язавши з ідеєю фільму – необхідністю пам'ятати про межу відповідальності за скоєне перед власною совістю. Художнім уособленням совісті показав соколів, які з висоти свого польоту бачать життєві перипетії людей. Особливу роль в акцентуації образу відіграє рефрен «Hej, hej, hej sokoły, z výšky hľadia na to všetko, čo nás bolí». На відміну від слів Т. Падури, у пісні звучать виразні патріотичні нотки: *V dobrom aj v zlom budeš moja, / rany tie sa s tebou zhoja. / Keď je slnko, keď je zima, / ty si moja domovina*.

Словацькі мас-медіа спочатку подавали пісню як кавер-версію народної польсько-української пісні. Її одомашненню й масифікації у Словаччині, а згодом і в Чехії посприяв не тільки новий текст, а й виразне фольклорне аранжування: у ній звучали скрипки, гітари й сопілки. Нетрадиційне поєднання сучасних і народних інструментів і майстерне виконання Ондreja Кандрача привабило величезну кількість слухачів. у Словаччині пісня стала мегахітом літа – осені 2017 р. Офіційний відеокліп пісні за короткий час після виходу фільму досяг понад два мільйони переглядів.

На сьогоднішній день кількість переглядів на Ютубі нараховує майже 8 мільйонів. (<https://www.youtube.com/watch?v=R34LYNQDPmM>). Пісня так полюбилася слухачам, що, прозвучавши напередодні початку нового навчального року, аматорами відразу було створено пародію «Hej, do školy!» («Гей, до школи!») (https://www.youtube.com/watch?v=Tz_SxxWkicg). Згодом група ІМТ Smile створює однойменний альбом.

Можливо, пісня припала до душі ще й тому, що вона дещо співзвучна відомій мелодії «Hej, Slovaci!», написаній у 1834 р. словаком Само Томашеком. Припускаємо, що про неї не міг не знати і Т. Падура, оскільки відомо, що до написання своїх «Соколів» він відвідав Прагу у 1848 р. як учасник Слов'янського конгресу ідеологів панславизму. Згодом «Hej, Slovaci!» була взята за основу гімну «Hej, Slovane!», який зазвучав багатьма слов'янськими мовами. Можливо, саме пісня «Hej, Slovaci!» і надихнула барда написати свій твір. Таке припущення дозволяє певною мірою замкнути словацько-польсько-український коловорот цієї пісенної історії.

Чималий дар відчуття потенціалу пісні спонукав групу ІМТ Smile до увиразнення міжкультурного колориту, і зроблено це було завдяки вкрапленню куплету українською мовою: *Гей, десь там, де чорні води, / сів на коня козак молодий. / Плаче молода дівчина, / їде козак з України.* Тобто, кардинально осучаснивши пісню, не забуто про історичну вкоріненість, про пов'язаність минувшини із сьогоденням і тяглість життєвих проблем. Доля пісні «Hej, sokoły!» демонструє, як можна, не поступаючись минулим і не втративши культурної цінності, успішно вийти на сучасний масмедійний ринок.

Глибоке враження від фільму і пісні надихнуло українського виконавця і композитора Олега Скрипку створити кавер-версію. Допускаємо, що її створення було ініційоване продюсером з українського боку А. Єрмаком, який був невдоволений прокатом стрічки в Україні. Лідер групи «ВВ» підійшов до проекту творчо, додавши в музичну тканину багатоголосся баяну і дещо

змінивши слова. У цьому плані виконавчу майстерність О. Скрипки можна порівняти з умілою грою актора, а його мистецтво з театром, де відбувається інтерпретація смислу.

У численних інтерв'ю О. Скрипка висловлює сподівання, що пісня отримає нове дихання як в нашій країні, так і за кордоном. Співак намагається на свій розсуд пояснити історію пісні, говорить про глибоке коріння, яке сягає начебто часів Польсько-Литовського князівства, коли словаки, українці і білоруси перебували в одній державі. Ці думки в різних інтерпретаціях почали генеруватися ЗМІ, а пісня стала трактуватися вже як народна словацько-українсько-польська. Щоправда, в окремих коментарях лунали голоси незгоди: «Автор цієї «народної пісні» Томаш Падура похований у селі Махнівка (Комсомольське) Козятинського району Вінницької області. І давно вона ще СЛОВАЦЬКА?!?!!»

Наведені факти показують, яких видозмін зазнала пісня в зіткненні з масовою культурою і масовими комунікаціями. ЗМІ оперативно передаючи твори масової культури адресатові, тим самим відчужують їх в автора, сприяють анонімності і породжують нові міфи.

Висновки і пропозиції. Таким чином, під впливом засобів масової комунікації відбувається масифікація пісні «Hej, sokoły!», а оскільки вона перегукується багатьма мовами, ще й інтернаціоналізація. Спочатку романтична балада, застільна пісня упродовж свого тривалого життя звучала і як воєнна, і революційна, і патріотична, поступово відбувалася її культурна гомогенізація, у ході якої осучаснювалося інтонування, а на старі смисли на шарувувалися нові, залежні від національних контекстів – суспільних, просторових і часових.

Як варіант у майбутньому можна проаналізувати рефлексію на пісню, зокрема її інтерпретацію масовим слухачем. Сказане справедливе для вивчення пісні, що поширюється не тільки традиційними засобами масової комунікації, а й посередництвом нових медіа, які докорінно змінюють структуру масово-комунікативних процесів і функції учасників масової комунікації.

Список літератури:

1. Баландіна Н. Пісня як комунікативне явище // Актуальні проблеми журналістики в контексті сучасних соціальних комунікацій: збірник наукових праць : за матеріалами кафедральних семінарів. / за ред. Н.Ф. Баландіної. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. № 4. С. 5-27.
2. Гнатюк В. Тимко Падура в українському історично-культурному процесі / «Українська школа» в польському романтизмі / За ред. Сергія Ткачова. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. С. 113-126.
3. Дружкін Ю.С. Песня как социокультурный феномен // Обсерватория культуры. 2010. № 3. С. 63-66. URL: <http://www.yuri-druzhkin.narod.ru>.
4. Енциклопедія історії України (ЕІУ): у 10 т. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2011. Т. 8. Па-Прик. 520 с.: іл.
5. Ершов В. Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності. Житомир: Полісся, 2008. 624 с.
6. Зимомря М. Якщо вогнем і мечем, то без світла / День, 29 квітня 2004 г. URL: <http://incognita.day.kiev.ua/yakshho-vognem-i-mechem-to-bez-svitla.html>.
7. Кирчів Р. Український фольклор у польській літературі (період романтизму). К.: Наукова думка, 1971. 275 с.
8. Кралоук П. Парадокси українсько-польських культурних стосунків: образи князів Вишневецьких у польській та українській літературах // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Scripta manent. Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Л.: Інститут українознавства, 2012. Вип. 21. С. 468-474.
9. Мусієнко Н. Мистецтво Майдану: Дослідження з соціокультурної антропології // Міст: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2014. Вип. 10. С. 155-192.
10. Наконечний Р. Тисячолітня пісня і забута історія // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. 2011. № 4. URL: <http://social-science.com.ua/article/620>.

11. Радишевський Р. Томаш Падура – польсько-український поет // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. 2012. Вип. 23. С. 5-17.
12. Радовський В. Тимко Падура: «Легковажністю є тикати фальш в історію!» чого вартує один рядок барда з Махновки // Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. На пошану професора Володимира Олеговича Єршова. 2016. Вип. 27. С. 32-41.
13. Черненко М.М. Наш общий Гоффман, или Стори поверх истории // Искусство кино. 2000. № 4. URL: <http://chernenko.org/469.shtml>.
14. Щурат С.В. Про зв'язки Т. Падури з декабристами // Український історичний журнал. К., 1968. № 11. С. 83-84.
15. Jedynak S. «Szkola ukraińska» w polskim romantyzmie / «Українська школа» в польському романтизмі / За ред. Сергія Ткачова. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. С. 13-21.

Баландина Н.Ф.

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленко

МАССИФИКАЦИЯ ПОЛЬСКО-УКРАИНСКОЙ ПЕСНИ «HEJ, SOKOŁY!» («ГЕЙ, СОКОЛЫ!»)

Аннотация

Исследован процесс массификации польско-украинской песни «Hej, sokoły», по всей вероятности написанной Томашем Падурой в середине XIX в. В хронологической последовательности выделено несколько волн ее популярности: во время польско-большевистской войны (1919–1920), на рубеже XX–XXI ст., с выходом фильма «Огнем и мечом» – экранизации одноименного романа Г. Сенкевича (1999), на Майдане 2013–2014 гг., с выходом словацко-украинского фильма «Предел» (2017). Описаны видоизменения, которые происходили с песней в различных национальных аудиториях в столкновении с массовой культурой и массовыми коммуникациями. Обращается внимание на ее восприятие современниками, в частности, как на старые смыслы наслаивались новые, зависящие от различных контекстов – общественных, пространственных и временных.

Ключевые слова: польско-украинская песня «Hej, sokoły», Томаш Падура, массовая культура, массификация, факторы массификации.

Balandina N.F.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

PROMOTION OF THE POLISH-UKRAINIAN SONG «HEJ, SOKOŁY!»

Summary

The article has studied the process of the promotion of the Polish-Ukrainian song «Hej, sokoły!» presumably written by Tomasz Padurra in the middle of the 19th century. In the chronological sequence the author specifies several waves of increased popularity: during the Polish-Bolshevik war (1919–1920), at the turn of the 20th and the 21st centuries after the release of the film *Ogniem i mieczem* (*With Fire and Sword*) a screen version of the eponymous novel by Henryk Sienkiewicz, on the *Maidan* of 2013–2014, after the release of the Slovak-Ukrainian film *Boundary* (2017). The paper describes modifications that the song undergoes in different national contexts and during the collision with mass culture and mass communication. The author draws attention to the reception of the song by the contemporaries, and, in particular, to the new meanings being superimposed on the old ones. Those new meanings depend on various social, spatial, and temporal contexts.

Keywords: Polish-Ukrainian song «Hej, sokoły!», Tomasz Padurra, mass culture, promotion, factors of promotion.